

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XXIII. Aliarum Rerumpublicarum iudicia Tribunalia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

Hinc celebritate nominis & honore apud posteros vicerunt Imperatores ipsos. Vlpianus Assessor Alexandri, vt Eutrop. libr. 8. juris primatum adhuc obtinet. Marcus Scauola mente, & prudentia jus gentibus dixit, vt Capitol. Prudentissimè Commodus consilio Fescennini Nigri statuit, vt qui in Prouincijs assedissent, in isdem administrarent. Nam ante, quamuis Proconsulum & Legatorum essent Assessores, non tamen facile succedebant.

Dabantur olim quidem *magistris totis reuolentis*, Assessores iunioribus; verum optime confutatum est, vt omnibus postea darentur. Ex peritissimis a. & probatissimis Aduocatorum sumebantur. Causam reddit Cassiod. Ep. 12. l. 8. Decet tractatores habere doctissimos, quibus potestas submittitur, Aduocationis te campus excurrit, te iudicii nostri culmen elegit. Quando illius consilio te vides sociatum, qui nostri Imperii tractat arcum. Hinc te Comitum domesticorum illustratum honore decoramus.

Indices honorant eos, quoniam prudentia illis necessaria est.

Neq; tamen negandum est, multa in primis Assessoribus fuisse diuersa ab illis, quae nunc in vfu sunt. Nam à Magistratibus, quibus assidebant, salaria capiebant. Cod. l. 1. §. 1. Studiorum labor meretur, vt hi qui in publicis administrationibus constituti, sociari sibi consiliorum participes cupiunt, spe praemiorum, atq; honorificentia sua prouocent eos, quorum prudentiam sibi putant esse necessariam, non metu terribili & necessitate incongrua libertati.

Alexander tamen de publico salaria illis constituit; Aureum illud dictum crebro vsurpans; Ad Remp. illos promouendos, qui per se Rempub. gerere possent, non per Assessores, ita Spart. in Alexand. Seuer. Subscribere libellis non potuere. Constantinus enim Assessorum subscribentem exilio multat. c. l. r. de Assessoribus. Si quid licitis honestisq; lucris coadunare poterint, velut castrensium peculium etiam post obitum patris vindicare possunt.

Assessorum putatur im prudentia.

Summa autem in Assessore Jurisprudencia requireretur. Ideo n. Assessorum imputatur im prudentia, non Magistratui, cui assideretur. l. 2. d. quod quisque.

§. 3. Iudiciorum apud Turcas est celeris & expedita potius, quam constanter iusta ratio. Iudicat de causis summus eorum Sacerdos Caldelecher, quem ferè etate grauem & juris pro capitu Barbaria, gnarum habent, ab hoc ad Mophiti appellatio conceditur, q. etiam in dubijs Cadi sententiam exquirat. Verum cum paucas habeat leges, plerisq; in controuersijs pro suo arbitratu affectuq; iudicat. Nam raro in tam immani Imperio rectè iudicat. Nusquam sine muneribus prompta victoria; Thebis quidem statusas iudicium sine manibus collocabant, vt ostenderetur ab accipiendis muneribus alienos esse oportere, verum in omnium partium litigantium oculis manus habent iudices Turcici, nisi cum maior metus à scelere reuocat.

Anglicana iudicia.

§. 4. Britanniae Iudicium publicum minus rectè constitutum putat Bellus Discursu 23. Admirandum non est, inquit, q. solam Principis vilitatem respiciant, subditorum bonum desertum esse videatur. plenaeq; sint turcarum, ambiguitatum, sibi contrariae: fuerunt siquidem excogitate, ac sancite à Normandis, quib. nulla gens magis litigiosa atq; in controuersijs machinanda & proferenda fallacior reperiri potest. Haec leges in illis iudicijs inuolabiliter ac rigide obseruantur, & in Gymnasio Londini publice idiomate Normanno praeleguntur, quo idiomate paucis ante annis litigia agitantur, & omnes iudicarij actus, & publica Scripturae conscribuntur; quodq; nouum videbitur, confertur gradus Doctoris in ea Facultate, vt in Italia alijsq; ciuitatib. confertur solet gradus in Iure Ciuili & Canonico. Quod si temporis angustia concederet, possem diuersitates quasdam & vere notabiles abusus, qui in forma iudiciorum frequentantur, referre, pferim in iis iudicijs, quae Inqueste dicuntur, in quib. tam ciuilib. quam criminalib. magna subsequuntur incommoda. Hoc iudicium constat ex 12. viris, qui à iudice congregantur, vt ab iis sen-

tentiam suam exquirat, super re, de qua controuertitur: & oēs conueniant necesse est, alias nequit index ad sententiam procedere. Sed ne radium asseram, hoc totum argumentum postpono, addens tantum, in toto regno, atq; in omnibus consultationib. regiam solam voluntatem attendi, cum Reges absoluti domini sint atq; Monarchae. Quamobrem ne soli esse videantur in regimine, aut propter inertiam, & maiorem commoditatem, vel ob superbiam, ac pompam, instar Turcici Imperii, inducere consilium praecipuorum officialium, ac ministrorum, qui instar Bassarum congregantur, & Principem vbiq; sequentes habent ad hunc effectum & mensam, & proprium in aula diuersorium, ac famulitia splendida, magnae dignitate regios labores minuunt, siquidem ad eos confugiunt pleriq; subditi ac ministri publici, & Principum quoq; Oratores. Adeo vt n. Principis aures, & persona dici possint, cum p totum regnum potentiam exercent, & imperium in ministros, quos magna auctoritate tractant, illiq; vicissim obedientiam praestant, deniq; vt Rex, ita ipsi, quacumq; libet iubere, ac decernere queunt. In huiusmodi consilium, quod Regium dicitur, vt plurimum admittuntur tria, vel quatuor praecipua regni officia, hoc est, Cancellarius, Thesaurarius, & quem vocant Brouzellum (custos priuati sigilli) & Amiralus, praeter praestantiores Aulae, domusque Regiae officiales, veluti Stuardum, qui simillimus est Magistro in Gallia, & in aula Caesarea Maior domus; omnes vt plurimum Dominos, nobilesq; & eximios viros.

§. 5. Italicae ciuitates in tanta iudiciorum diuersitate & lubrico caussarum, peregrinis quaestoribus fortunas suas credere, quam inter affinium, & cognatorum iudicum affectus iactari malunt. Ita iudicium in illis constitutum est, q. Rotam appellant, constat illud tribus Iurisconsultis, qui magna sint eruditione, magnaue integritatis & iustitiae opinione, quorum patria ab vrbe, in qua iuri dicundo praeficiuntur, quin quaginta miliaribus distet. Primus vocatur Potestas, estq; ejus officium, vt sententiam suam de ciue scriptam consilio tradat, cuius est vltima decisio, sententiaeque vel approbatio, vel correctio. De peregrinis verò solus ille Iurisconsultus decernit. Alter Iureconsultus de maleficijs quaerit, & iudicat, quemadmodum olim praetor, qui inter Sicarios quaestionem exercebat. Tertius est causarum ciuiliu disceptator, nec perpetua tamen sua cuique functio, sed spacio semestri inter se commutant vires. Genuenses altero quoque anno ad ciuiles causas Iurisconsultos quinq; conducunt, qui sint extranei, quiq; ex legibus scriptis jus dicant in Palatio, apud Ducem ipsum habitant. Verum quamuis iudices peregrini sine affectib. cognationum sint, durum est tamen Remp. ciuib. suis diffidere, nec sine externo auxilio iustitiam posse tueri. Neq; illud pbaucro. Causas peregrinorum iudici committere, cui nolis lites ciuium mandare. Cur de ciue non potest statuere potestas, nisi consilij interuentu atq; approbatione, peregrinus vt vile caput vnus arbitrio vitam fortunasq; obnoxias habet? Atqui peregrino jus celerius, sollicitiusq; dicendum est, cum ejus innocentia minora defensionis praedia habeat, delicta verò nec deprecatores, nec facilem veniam obtineant. Diuina verò Misericordia omnibus peculiatu lege curam aduenatum commendat.

§. 6. Difficilimum verò tribunalia rectè constituere, ac conseruare, vel hoc ipsum docet, quod ne apud Sinas quidem, vbi summa, vt est captus barbarorum, politica ratio tenetur, iudiciorum vicia vitari potuerunt. Carent, ait Scriptor de Sinis, multis legibus: in iure dicundo animi sui sententiam sequuntur: in suis Prouincijs nouas ferunt leges, vt libet, easque plurimum ab aliorum legibus alienas. Potest enim quis vel eo conuicere, non optime hoc regnum administrari, quod non quisquis ornate scribere didicit, idem etiam habeat legislatoris prudentiam. Taceo quod sepe lites in rem suam vertunt, ius violant, & qua licet rapiant. Muneribus nihil crebrius, neq; cuiusquam rei tam vulgata nundinatio quam gratia, & quan-

Multis Itali peregrinis iudicibus vtantur.

Peregrini mollius habendi.

Vicia iudiciorum in Sina.

quam alteri non ignotum sit alterius scelus, dissimulant tamen inter se, quippe eorumdem participes facinorum. Sed cum maxime latere student, produnt se maxime. Magna est in omnibus urbibus Mandarinorum multitudo, at in regis Pachi ni prope immensa. Vt n. præteream Mandarinos bello præpositos, qui non magno sunt loco; aliorum maior est hic quam vbius alibi numerus: nam præter eos, qui negotiorum causa a sfidue has vrbes celebrant, huius quidem vrbs asidui Mandarinis sunt plus bis mille quingenti. Hi omnes quotidie consultoribus & litigatoribus dant operam: quis vero tantus sit causarum concursus, aut q̄ cuiuslibet iurisdicatio, nondum satis nobis compertum est. E præcipuis totius Regni Mandarinis, sex in hac vrbe degunt, sex pari numero consilii præfident, supremus est, qui totius regni Mandarinos, vel euehit ad altiores magistratus, cum ita merentur, vel in ordinem redigit, atq̄ castigat. cum suo muneri desunt, hunc sine ppter potestatis amplitudinem Mandarinum celestem appellant. Is causas omnes promouendorum ad dignitates & abdicandorum refert ad Regem, q̄ de singulis ita statuit, vt minimus etiam totius Regni Mandarinus suum honorem Regi acceptum referat. Alter Mandarinus curam gerit rituum omnium, tum humanorum, vt eorum qui in omnibus Regis negotiis adhibentur, in oratione noui Regis & designatione Principis, in vtriusq̄ nuptiis; tum diuinorum vt qui vsurpantur in inferiis, & sacrificiis, quæ Reges cælo & terra facere mos est.

§. 7. Tanto igitur impensius in hanc curam Princeps incumbet, quanto difficilius est, Tribunalium integritatem sartam, rectam, inuiolatamque feruare. Quod tamen vbi negligitur regnorum mutationes adducit. Regnum n. de gente in gentem transfertur ppter iniustitiam. Iudices quoq̄ moneo, non meis verbis, sed Episcopi, si non Augustini, vetusti tamen & sapientis. Ita ille (sermon. 35. ad fratres in Ere mo) Rogatus a vobis, o iudices, licet cum Fortunato Manicheorum presbytero longa disputatione grauatus, sermonem vestra dilectione deuictus facere, Deo auxiliante non distulimus. Ecce n. nunc congregati estis in domo Episcopi, conuenistis omnes in vnum, non vt schismata audiat, non vt Poetarum cariositatem intelligatis, non vt beatos vos esse prædicem, sed solum vt, quid pro vestra salute necessarium fuerit, audiat, & audientes operibus adimpleatis. Vos n. reputati estis ab hominibus duces populi, iudices terre, Orphanorum patres, viduarum mariti, iustitie zelatores, Reip. amatores. Cauete ergo ne corruptamini odio, amore, precio, precibus, vel timore. Decet igitur iudices non solum, q̄ diximus, adimplere, sed cum Dei adiutorio calcare superbiam, abominari luxuriam, abhorere falsitatem, despicere auaritiam, q̄ nouerca dicitur esse, & summa inimica iustitie. Ipsa n. est, quæ patrem nescit, matrem ignorat, amicos perdit, & seipsam relinquit. Decet igitur iudices non auaritiam, sed largitatem sectari, & amare paruulos, pusillus, & orphanis faciem serenam non solum verbo, sed opere demonstrare. Non enim auertere faciem debent ad pauperem, nec priores dedignentur conseruare fideles, nec ceruicem erigere debent quosdam despicendo: scientes, q̄ moritur pariter doctus, & indoctus. Decet igitur iudices gratiam, quam diuinitus receperunt, sollicita mente custodire, fidem ostendere, zelum rectitudinis conseruare. Decet etiam iudices clementia esse cultores, detestatores seuitie, cunctis benignos, ad iram tardos, ad misericordiam festinos, in aduersis firmos, in prosperis humiles, & cautos, & quibuscunq̄ dignitatibus sublimatos seipsos agnoscant, & caueant, ne suos inferiores despiciant. Decet etiam iudices sapientes esse, & in lege doctissimos, ne dicere valeant, tanquam legem sanctam ignorantes, bonum malum, & malum bonum. Decet etiam iudices plus Deum timere, quam alii homines, plus de salute animarum curare, quam corporis; plus honorem Dei, quam maius plena diligere. Sed va vobis, o iudices, va vobis in æternum, & vltra, quia non est in vobis veritas, non misericordia, non pietas, non iustitia, nec scientia Dei potest in vobis inueniri. Quid n. inter vos regnat? Auaritia, mendacium, clamor, apparentia, peruersio sacre legis, dicentes malum bonum, bonum malum. Ecce acceptio personarum. Non est n. veritas in vobis. Diminuta sunt a vobis veritates.

O patres pauperum, o vere non patres, sed prædones! Quare non patres? Quia vbiq̄ p vos opprimuntur, nec est q̄ misereatur pusillis Dei: sed si diues locutus fuerit, mox tacuistis, causas suas vsq̄ ad nubes pluxistis. O iudices, scientiam, & iustitiam mundi amantes, attendite, quid agitis. Nam scientia mundi pleni estis, & in ipsa moriemini. Quæ est n. scientia mundi, nisi thesaurum congregare, lucrum terrenum acquirere, decipere proximum, mentiri, turare, iniustitiam cautè pervertere, & similia in cunctis agere? Ista enim est sapientia huius mundi. In istis fere quasi tota vestra vita consistit, & ideo attendite, qui indicatis terram, o Episcope, hanc sententiam non amamus, furtum non committimus, proximum non decipimus nec offendimus. Quare? Quia nihil aliud recipimus, nisi quantum nobis donare voluerit. Ego a. dico vobis, q̄ tantum fecistis, quantum facere potuistis. Non plus vobis fuit datum, ideo non plus recepistis. Quantum potuistis, fecistis. Leues causas magnas fecistis. Nam etsi vi non rapuistis, & proximum in via non depradati fuistis, latrones tamen esse potestis. Latro n. timet malum, & vbi non potest, non facit, & tamen latro est. Deus enim cor interrogat, & non manum. Lupus enim frequenter venit ad ouile, & querit rapere oues, querit lacerare, querit deuorare. Vigilant tamen Pastores, latrant canes, & sic lupus timendo fugit. Nunquid non tamen lupum non esse dicimus? absit. Sic & vos facitis, quantum potestis, si plura possitis, plura faceretis. Eia igitur, o iudices, attendite ne cum falsis iudicibus Susanna confundamini. Suscitabit n. Dominus spiritum Daniel, & ponet spiritum eius & sapientiam pueri sui Danielis in mentem alicuius iuuenis, & sicut fecit in Susanna iudicibus, confunder omnes falsos testes cum iudicibus, & tunc scient quid profuerit sibi sua scientia. Considerate ergo o iudices terra, quid per Oseam seruum suum Deus loquatur. Ait enim: visitabo populum meum, & iudices, & vias eorum, & cogitationes eorum reddam eis. O quam horrendum est incidere in manus Domini! O quanta vltio! O quanta miseria malis erit in die nouissimo! Expellentur enim mali mercatores, falsi iudices de domo Domini, exulabunt a domo Dei, expellentur a paradiso, & ibunt in locum vbi semper erit fletus & stridor dentium. Ideo attendite ad consilium meum, aperite cordis portas. Surgite & dormistis, legite Esaiam Prophetam, sequimini eum, non cras, sed hodie, non tantum hodie, sed & nunc. Ait enim Propheta: Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserabitur eius, quia misericors est. Currite iudices, ne iudicemini ad patrem misericordie, querite veniam: reddite q̄ recepistis illicite. Querite veniam, quoniam ppe est omnibus inuocantibus eum in veritate. Ipse est, qui sanat contritos corde & humiles spiritus, & corde tribulatos saluabit. Ambulate dum lucem habetis, dum dies est. Ecce, o iudices, venit iam nox: quia venit iam mors, in qua non erit licitum ambulare. Cogitate q̄ d estis, quod ituri estis. Parentes n. vestri prædicant mortui, sepultura clamat, infernus vult lat. demones expectant, sacerdotes prædicant, q̄ superbi terra & cinis? O iudex, qui Deum non agnouisti, dum iuxta tuos malos patrum tuorum transis, scias q̄ mortui clamant. Terra es, & in terram ibis. Homines n. fuerunt, sicut & nos, diuitias possidendo. Vbi modo ipsi sunt, sic & non erimus. Vbi superbia eorum, vbi conscientia, vbi cat hedra magistratus, vbi honor discipulorum vbi indumenta serico & pelle decorata: O cinis & puluis! O iudex quid es, & quid eris considera. Non ergo tardes conuerti ad Deum, & ne differas de die in diem. Subitò n. venit ira eius, quia iuxta est dies perditionis, & adeo quidem necesse est, & festinant tempora. Nemo ex vobis tamen desperet, nemo diffidat de Dei misericordia. Sed attendite, quia nulla culpa tam magna est, quæ non habet veniam. Et ne aliquis desperet, Mariam illam peccatricem, dominam luxurie, vanaglorie matrem, sororem Martha & Lazari in exemplum assumite, quæ postmodum Apostolorum apostola meruit nuncupari. Adiuvet autem nos ipse Deus, & homo, qui pro nobis nasci, & mori dignatus est, Amen. Hæc & his consentanea noctu & interdiu iudices, si memori mente voluerent, minus litium, minus querelarum esset apud superos, minus tormentorum apud inferos.